

KAASUS

K otsustab oma äri kasumlikkuse tõstmiseks vabaneda konkurent X-st. Selleks leiab ta oma tutvusi kasutades ühe võimaliku palgamõrvari – P. Ta võtab ühendust P-ga ja lubab talle X-i tapmise eest 100 000 EEK. P on nõus asja korda ajama ja võtab raha vastu. Tegelikult P-l kavas oma lubadust täita ei ole ja ta valetas K-le soovi tõttu saada raha, et sellega välismaale sõita.

Asja üle hiljem järele mõeldes P siiski leiab, et lihtsalt rahaga kadudes võib tal hiljem K-ga „pahandusi“ tulla ja ta otsustab jätta vähemalt mulje sellest, et ta nagu oleks ikkagi üritanud X-i tappa.

Selleks jääb P X-i viimase kodu juures varitsemise kavatsusega X-i rünnata ja tekitada talle raskeid tervisekahjustusi. X tapmist üritab ta aga iga hinna eest vältida, kuna ta kardab võimalikku karistust selle eest.

X saabudes tormab P talle kallale, aga X-l õnnestub rünnak tõrjuda. Ta peab P kinni ja nii tuleb kõik välja. X ise pääseb rünnakust vaid ehmatusena, mingisuguseid tervisekahjustusi ta ei saanud.

Hinnata K ja P käitumist.

LAHENDUS

Antud kaasuse lahendamist on mõttekas alustada P käitumise analüüsimisest, sest sellest sõltub ka hinnang K tegudele.

1. teokompleks – P poolt X-i tapmise lubamine

P võis toime panna § 209 lg 1 sätestatud kuriteo

A. Kuriteokoosseis

§ 209 lg 1 alusel on karistatav varalise kasu saamine tegelikest asjaoludest teadvalt ebaõige ettekujutuse loomise teel.

1. Objektiivne koosseis

- a) pettus – P valetas K-le, et ta kavatses X-i tappa;
- b) eksimus – K-l tekkis eksimus, sest vastasel korral poleks ta olnud nõus P-le raha üle andma;
- c) varakäsutus – K andis K-le 100 000 EEK-i üle;
- d) varaline kasu (kannatanu varalise kahju arvelt) – varalise kasu saamise analüüsimist tuleb alustada vara mõistest kui niisugusest. Tegemist on suhtelisel problemaatilise koosseisuelemendiga, mille määratlemisel on kasutusel erinevad teooriad. Põhilised neist on:

Majanduslik varamõiste: Vara kui üldmõiste väljendab kõiki isikule kuuluvaid rahalis-majanduslikke hüvesid, olenemata nende õiguslikust seisundist. Vara olemasolu seisukohalt ei ole tähtis, kas see on saadud või vormistatud seaduslikult – ka varga saak, väljapeteturid raha või omastatud leid moodustavad vara.

Juriidiline varamõiste: Juriidiline varamõiste seevastu eitab vara kui majanduslikult hinnatavat tervikut ning näeb selles konkreetsete varaosade suhtes õiguslikult täpselt fikseeritud õiguste ja kohustuste kogumit.

Kuigi mõlemad teooriad loevad kriminaalõigusega kaitstava vara hulka kuuluvad ainult objektiivse majandusliku väärtusega varaühikud, tekib lahknevus küsimuses, kas karistusõigus kaitseb ka neid majandusliku väärtusega varaühikuid, mida õiguskord mõistab hukka (nagu nt palgamõrvarile makstav tasu inimese tapmise eest).

Kohtupraktika on siiski põhimõtteliselt lähtunud vara mõiste majanduslikust käsitusest. Näiteks varguse objektiks saab olla ka varga saak, varastatud kraam kokkuostjal. Seega tuleb kohtupraktikale tuginedes asuda seisukohale, et antud koosseisutunnus on täidetud 100 000 krooni saamisega (kuigi nii jõuame mõneti kummalisele järeldusele – P süüdimõistmisega kelmuse eest

riik heidab talle ette, et miks ta ikkagi oma lubadust ei täitnud. Antud juhul on aga "lubaduse" mittetäitmine ühiskonnale kokkuvõttes hoopis kasulikumaks osutunud kui selle täitmine).

2. Subjektiivne koosseis

- a) teadvalt ebaõige ettekujutuse loomine – P-l oli vähemalt otsene tahtlus K-le oma tapmisvalmiduse kohta valetamise osas;
- b) tahtlus muude objektiivsete koosseisuelementide suhtes – probleeme ei ole, piisab kaudsest tahtlusest, mis oli olemas;

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis K olla alla 14 aastane või süüdimatu.

Järeldus: P panid toime § 209 lg 1 kirjeldatud kuriteo.

2. teokompleks – X-i ründamine

Kuna kaasusest nähtub, et X-le tervisekahjustusi ei tekitatud, on mõistlik kontrollida kuriteokatset.

A võis toime panna § 118 kirjeldatud kuriteo katse.

A. Kuriteokoosseis

§ 25 - § 118 alusel on karistatav raske tervisekahjustuse tekitamise katse.

Kuriteokatse puhul alustatakse kontrolli subjektiivsest koosseisust.

1. Subjektiivne koosseis

Kaasusest nähtuvalt soovis P tekitada X-le raske tervisekahjustuse. Kuigi kaasuses ei ole öeldud otsestelt, mis viisil ta seda teha soovis, ei ole see ka antud juhul oluline. Seega on subjektiivne koosseis täidetud.

2. Objektiivne koosseis

Süüteokatse algus – süüteokatse algab hetkest, mil isik vastavalt oma ettekujutusele teost vahetult alustab süüteo toimepanemist. Antud juhul sellega probleeme ei ole, P alustas vastavalt oma ettekujutusele rünnakut.

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis P olla alla 14 aastane või süüdimatu või et ta oleks süüteo lõpuleviimisest vabatahtlikult loobunud.

Järeldus: P panid toime § 25 - § 118 kirjeldatud kuriteo.

3. teokompleks – K pool P kihutamine X-i tapmisele

On selge, et tegelikult kihutas K P-d X-i tapmisele. Oleks P X-i selle tulemusena ka tapnud, vastutaks K § 22 lg 2 - § 114 p 5 (2. alt) alusel, ehk teise isiku tahtlik kallutamine eest teise inimese tapmisele omakasu motiivil (oma äri kasumlikkuse tõstmise).

Osavõtja, sh kihutaja ei pane vahetult toime koosseisupärast tegu, vaid teeb seda täideviija kaudu. Osavõtt on **aktessoorne** selles mõttes, et ta eeldab alati nn põhiteo olemasolu. KarS § 22 lg 1 nõuab teise isiku kallutamist tahtlikule õigusvastasele teole – seadus ei räägi seega teole kallutamise üritamisest või selle katsest, vaid eeldab, et teine isik tõepoolest kallutamise tulemusena asub tegu toime panema. Kuna KarS ei näe enam ette karistust kuriteo ettevalmistamise eest, on kuriteost osavõtu eest võimalik karistada üksnes juhul, kui nn põhitegu on jõudnud katse staadiumi. Varem vaadeldi nn kõlbmatut osavõttu – so juhud, mil vaatamata organiseerimisele, kihutamisele või kaasaitamisele ei leia aset

vähemalt lõpuleviidud kuriteokatse – vastava kuriteo ettevalmistamisena KrK §-le 15 lg 1 järgi. Seetõttu kuriteost osavõtust saab rääkida alates hetkest, mil kuriteo täideviimine on jõudnud vähemalt katse staadiumi (RKL 3-1-1-94-00). Seega ei alga osavõtja vastutus mitte tema poolt kihutamise või kaasaaitamise toimepanemisest, vaid alles siis, kui täideviija on asunud kuritegu toime panema.

Teine **aktseessoorsuse** aspekt on see, et osavõtja vastutab üksnes ulatuses, mis realiseerub täideviija käitumises.

Osavõtt on mõeldav üksnes tahtlikult toimepandavast kuriteost (§ 23 lg 2 ja 3). Kihutaja tahtlus peab hõlmama kõiki täideviija poolt toimepandava teo objektiivseid tunnuseid. Riigikohtu praktika kohaselt peab osavõtutegu olema toime pandud otsese või kaudse tahtlusega ning see peab hõlmama täideviija poolt toimepandava teo koosseisu kõikide objektiivseid ja subjektiivseid elemente vähemalt kaudse tahtluse tasemel (RKL 1-1-94-00; RKL 1-1-60-00).

Seega tuleb kõne alla K vastutus üksnes rakse tervisekahjustuse katsele kihutamise eest.

A. Kuriteokoosseis

1. Objektiivne koosseis

a) täideviija poolt õigusvastase teo toime panemine – eelnev analüüs näitab, et P pani toime rakse tervisekahjustuse tekitamise katse;

b) kihutamine – kihutamine kui teise isiku kallutamise õigusvastasele teole võib esineda suvalises vormis, kuid selle puhul on oluline, et ta kutsuks teises isikus esile otsuse panna toime tahtlik kuriteokoosseisule vastav õigusvastane tegu. Antud juhul nii see ka oli.

2. Subjektiivne koosseis

a) tahtlus kihutamise suhtes – pole probleemi;

b) tahtlus raske tervisekahjustuse tekitamise katse suhtes – pole probleemi, kuigi K kihutas P-d X-i tapmisele, toimubki tapmine üldjuhul nõ astmete kaupa: -> rünnaku algus -> tervisekahjustus -> surm. Seetõttu saab kindlasti väita, et kuigi K tahtlus oli suunatud X-i tapmisele, hõlmas see ka viimasele raske tervisekahjustuse tekitamise katse.

B. Õigusvastasus

Tegu on õigusvastane, kuna kaasusest ei nähtu ühtegi viidet võimalikele õigustavatele asjaoludele.

C. Süü

Kaasuses ei ole ühtegi viidet, nagu võis K olla alla 14 aastane või süüdimatu.

Järeldus: K pani toime § 22 lg 2 - § 25 - § 118 kirjeldatud kuriteo.